

פרשת האזינו

מנהיג קורא ליטול אחריות

מנהיג קורא ליטול אחריות - לא להאשים, אלא לפעול

שירת האזינו נאמרת כאשר משה "כבר שומע את צעדיו הקרבים של מלאך המוות". לשונו חדה, דוקרת, טעונה רגש. הפתיחה רועמת:

"הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבְּרָה... הַצּוֹר תָּמִים פָּעִלוּ... א-ל אֲמוֹנָה וְאִין עֹל"

המסר בוער: אל תאשימו את א-לוהים כשהדברים אינם כשורה. "נִשְׁחַת לוֹ לֹא בָנָיו מוֹמָם". **אם יש קלקול - הוא בנו, לא בו.**

סיפורה של האנושות הוא, ברוב רובו, סיפור של בריחה מאחריות. שהחלה עוד בגן עדן: אדם האשים את האישה, האישה את הנחש. הבריחה מאחריות היא סיפור האנושות כולה. תמיד "זה לא אני". הפוליטיקאים. השיטה. ההורים. הגנים. ההיסטוריה מלאה בפשעים שבוצעו בשם הקרבנות.

המשך מנהיג קורא ליטול אחריות

לכל אורך ההיסטוריה, היו משוכנעים ש"זה לא הם". שהם רק מילאו פקודות. וכשלא נשאר את מי להאשים, תמיד אפשר להאשים את א-לוהים. או אם אינך מאמין באלוהים, האשם את אלה שכן מאמינים בו. טבע האדם לנסות לברוח מאחריות.

כנגד תרבות האשמה מציבה היהדות את "קריאתו של א-לוהים לאחריות אנושית". אי אפשר להתחבא מפניה, כפי שגילו אדם וחוה; ואי אפשר לברוח ממנה, כפי שלמד יונה.

משה מבהיר: החופש לבדו איננו מספיק. "כאשר כולם חופשיים ועושים את הישר בעיניהם, התוצאה היא אנרכיה". **חברה חופשית זקוקה לחירות מחייבת, לאיפוק פנימי, למצוות שניתנו "לא למענו של ה', אלא למענכם".**

האדם איננו צעצוע בידי גורל עיוור. בניגוד לטרגדיה היוונית, איננו כפופים לאורקל. הרב זקס מזכיר את ויקטור פראנקל ואהרן בק: **אנו מוגדרים לא על ידי מה שקורה לנו אלא על ידי תגובתנו אליו. "הגורל אף פעם איננו סופי".**

שירת האזינו מציבה הכרזה רדיקלית: **האדם "בוחר, ועל כן חופשי, ועל כן אחראי". זו האצלת תפקיד שאין דומה לה: להיות שותפים לבניית עולם טוב יותר.**

מעובד מתוך האתר של הרב זקס וספריו השונים
לקריאה בהרחבה סרקו את הברקוד

מנהיגות - מודל לחקוי

חופש, חירות ותקווה

משה מבחין בין חופש לבין חירות. חופש הוא שלילתה של העבדות; חירות היא שימוש אחראי בחופש. ללא חירות, חופש מדרדר לאנרכיה. המצוות ניתנו כדי לעצב חברה שבה "החופש של אדם אחד אינו נקנה במחיר החופש של רעהו".

מתוך הבחנה זו נולדת תקווה. היהדות פיתחה "מוסר האשמה" ולא מוסר בושה. האדם איננו מזוהה לגמרי עם חטאיו. "אלוהיי, נשמה שנתת בי טהורה היא". לכן תשובה אפשרית. לכן שינוי אפשרי. לכן העתיד פתוח.

היהדות דוחה תפיסות דטרמיניסטיות, בין אם יווניות, פילוסופיות או מדעיות. האדם איננו מוכתב על ידי גורל עיוור או כימיה מוחית. הוא חופשי להגיב, לפרש, לשנות. תקווה איננה אשליה; היא תוצר של אחריות.

הדרך היחידה להשיגה היא לא להאשים את א-לוהים. הוא איננו מושחת. הפגם מצוי בנו, ילדיו. אם אנו שואפים לעולם טוב יותר, אנחנו צריכים ליצור עולם זה. את העולם הטוב יותר עלינו לבנות בכוחות עצמנו.

עיקרון מנהיגותי לא להאשים אלא להעצים

מנהיג אמיתי איננו מציע אשמים – אלא אחריות. משה, ערב מותו, אינו מנחם את העם בהבטחות קלות ואינו מחפש תירוצים. הוא דורש מהם בגרות מוסרית. הוא מזכיר להם שה' "צדיק וישר", ולכן האחריות לשינוי מוטלת עליהם. **עיקרון מנהיגותי זה מחייב כל מנהיג: במקום לטפח תחושת קרבנות, לעורר מסוגלות. במקום להסביר מדוע אי אפשר – לקרוא לפעולה.**

עקרונות
במנהיגות

טיפ מנהיגותי

להחליף קרבנות במסוגלות
אל תאפשר לתרבות של האשמה להשתרש
בארגון שלך. כאשר משהו משתבש, השאלה
הראשונה איננה "מי אשם?" אלא "מה אנחנו
יכולים לעשות אחרת?".
טפח שפה של אחריות. עודד אנשים לראות את עצמם
כמשפיעים ולא כקרבנות. מנהיגות אמיתית מאמינה
באנשים באותו אופן - ומזמינה אותם לגדול לתוך
האחריות הזו.

עקרונות בחינוך

צוותי חינוך:

- **אחריות מקצועית:** כאשר הישגים אינם מספקים - האם
אנו מחפשים סיבות חיצוניות או בוחנים את חלקנו?
- **חירות מחייבת:** כיצד אנו מבטיחים שחופש פדגוגי לא
יהפוך לאנרכיה אלא לאחריות משותפת?
- **שפת תקווה:** איזו שפה שולטת בצוות - שפת תלונה או
שפת תיקון?

תלמידים:

- **תגובה לאירועים:** כאשר קורה לכם משהו קשה - כיצד
אתם בוחרים להגיב?
- **אשמה מול תיקון:** מה ההבדל בין לומר "אני אשם" לבין
לומר "אני יכול לתקן"??
- **אחריות אישית:** מהו תחום אחד בחייכם שבו הגיע הזמן
להפסיק להאשים ולהתחיל לפעול?

